

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій
Кафедра міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Лабораторія проектів та ініціатив**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Матеріали III Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції (м. Луцьк, 15 листопада 2023 р.)**

**Луцьк
2023**

УДК 327 (08)
А 43

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 8 від 17 квітня 2024 р.)

Рецензенти:

Сидорук Тетяна Віталіївна
докторка політичних наук, професорка,
завідувачка кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Острозька Академія»
(М. Острог, Україна)

Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень: Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Луцьк, 15 листопада 2023 р.) / укладачі: С. Кулик; О.Борисюк (технічна підтримка). Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 298 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

Конференція присвячена
30-річчю факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, наукової термінології, власних імен, іншої інформації.

Матеріали конференції розміщені
на сайті факультету міжнародних відносин
ВНУ імені Лесі Українки
(Рубрика: Наукові та освітні проєкти,
Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень.
Матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
(м. Луцьк, 15 листопада 2023 р.)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу		
Ціватий В. Г.	Особливості зовнішньої політики і публічної дипломатії Китайської Народної Республіки кінця XX – початку XXI ст.: регіональні інтереси та пріоритети в Центральній Азії (інституціональний і мультилатеральний аспекти)	8
Pikulyk O. B.	Organization for Security and Cooperation in Europe: Main Areas of Activity and Problems of Functioning	11
Підручна Є. Р.	Особливості політики адміністрації президента США Дональда Трампа щодо Республіки Корея	13
Sakharuk A.	The Stages of Feminism Development in the United States of America	17
Коренюк Д. І.	Передумови Шестиденної війни 1967 року	20
Коренюк Д. І.	Роль США в арабо-ізраїльських переговорах після «Жовтневої війни» 1973 року	22
Шикула М. В., Балак І. О.	Багатовекторність зовнішньої політики Аргентини на початку XXI століття	24
Галан В. М., Гулай В. В.	Зміни у зовнішній політиці Словацької Республіки: окремі історико-політичні й правові питання минулого та виклики сьогодення	26
Kasatkina K.	U.S. Policy towards Slovakia: Key Priorities and Challenges amid Geopolitical Instability	28
Грицаєв Я. В.	Витоки сучасних українсько-американських відносин	32
Шевчук С. Р.	Історичні особливості формування зовнішньої політики Канади	35
Baranetskyi D. O., Vozniuk Ye. V.	Main Aspects of Turkish-Canadian Relations	37
Баранецький Д.О., Копачинська Г. В.	Основні аспекти турецько-ізраїльських відносин	39
Вовк Н. В.	Особливості публічної дипломатії Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії	42
Куруга У. О.	Features of Bilateral Relations between Montenegro and Canada	44
Karpenko K. P.	Features of Bilateral Relations of Austria and Canada	46
Полінчук А. В.	Особливості двосторонніх відносин Італії та США	48
Ivanov O. S., Kotsan N. N.	Bilateral Relations between France and the United States of America	50
Oleksandruk K., Vozniuk Ye.	The Republic of Korea and the USA Foreign Political Relations	51
Столярчук К. В.	Сучасні геополітичні пріоритети Республіки Білорусь	53
Козяр Є. О.	Екстремізм та радикалізм як виклики країнам Європи	55
Вакулович У. С.	Євроатлантичні прагнення сучасної Грузії	59
Arendarchuk S. S., Vozniuk Ya. V.	Pakistan-China Alliance & the India-US Coalition	62
Романчук М. В., Копачинська Г. В.	Тайвань у сучасних міжнародних відносинах	64
Алексєєва І. А., Ціпошук С. А.	Арктичний регіон як зона геополітичних інтересів держав світу	67

Шарганович М. С., Коцан Н. Н.	Проблеми та перспективи розвитку економічного співробітництва країн Західної Африки	70
Vozniuk Ye. V.	The Role of International Organizations in Regional Conflict Resolution	72
Денис М. Р., Романюк Н. І.	Дилема ООН: виклики інституційних змін	74
Господарик І. В.	Дерогація як механізм правомірного обмеження прав людини та захисту національних інтересів держави	76
Плисюк Я. І.	Особливості запровадження санкцій у міжнародних відносинах	78
Кацевич М. Р., Моренчук А. А.	Вплив гуманітарного чинника на розвиток міжнародних відносин	80
Кулініч І. А., Романюк Н. І.	Вплив штучного інтелекту на сучасні війни	82
Федонюк С. В.	Застосування технології ChatGPT для інтен-аналізу і прогнозування в міжнародних відносинах	85
Pietrewicz M.	Technologia DEEPFAKE jako zagrożenie dla bezpieczeństwa politycznego państwa	87
Кондратюк А. С.	Мовна політика щодо вивчення англійської мови у КНР на сучасному етапі	90
Круглій О. Р., Кондратюк А. С.	Джонсонізм як лінгвістичне явище (мовна особистість Бориса Джонсона)	92
РОЗДІЛ 2. Російсько-українська війна очима науковців		
Петрусь Ю. О., Ніколаєнко Н. О.	Події на острові Тузла як передвісник гібридної агресії росії проти України	95
Тимощук Є. І., Ніколаєнко Н. О.	«Русскій мір» як ідеологія та засіб впливу на свідомість громадян	96
Бондаренко А. Р., Кулик С. М.	Особливості поширення російської пропаганди про російсько-українську війну в країнах Бенілюксу	98
Кулик С. М., Пальоха Д. М.	Політичні аспекти знищення російським агресором літака АН-225 «Мрія» і перспективи його відновлення Україною	102
Нечаєва-Юрійчук Н. В., Карпо В. Л.	Євроатлантична інтеграція України: випробовування війною	105
Романюк Н. І., Войтович С. А.	Реакція НАТО на російсько-українську війну	108
Клемба Л. І.	Реакція Естонії на повномасштабне вторгнення Росії в Україну	111
Остапчук С. В., Кулик С. М.	Французько-українські відносини протягом першого року російсько-української війни	114
Климко С. В., Кулик С. М.	Допомога Португальської Республіки Україні під час війни	118
Наумюк А. В., Кулик С. М.	Гуманітарна підтримка Великою Британією України в умовах російсько-української війни	122
Клемба Л. І., Моренчук А. А.	Обсяги допомоги Україні країн світу (відносно їхнього ВВП) під час повномасштабного вторгнення рф	124
Грицюк Д. П., Романюк Н. І.	Особливості співробітництва Китаю та України на сучасному етапі	127
Васильчук А. І., Кулик С. М.	Антиросійські настрої в Грузії у 2023 році	131

Горбань К. С., Кулик С. М.	Зустріч Президента РФ В.Путіна і лідера КНДР Кім Чен Ина у контексті російсько-української війни	133
Sikorska J.	Górski Karabach jako przykład klęski rosyjskiej dyplomacji w dobie wojny w Ukrainie	137
Науменко Н. С.	Безперспективність європейських санкцій проти алмазного експорту Росії на другому році війни в Україні	141
Мурашевич А. О.	Особливості діяльності благодійної організації «Благодійний фонд братів Суркіс»	145
Мельниченко А. О., Боярчук А. В.	Волонтерський рух в Україні як складова визвольної боротьби українського народу проти російської агресії	149
Конюрська Д. А.	Волонтерські організації України в умовах російсько-української війни (на прикладі громадської організації «Дружній простір»)	153
РОЗДІЛ 3. Україна в системі сучасних міжнародних відносин		
Семенюк А. О., Борисюк О.П.	Співробітництво України і Французької Республіки за президентства Франсуа Олланда	156
Кальваровська Б.М.	Comparative Analysis of the National Security Sphere of Ukraine and Israel on the Eve of Military Escalation	158
Зіменко В. В.	Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни	161
Кирилюк Д. П., Борисюк О. П.	Двосторонні відносини між Україною і Японською Державою на сучасному етапі	164
Наголюк М. В., Романюк Н. І.	«Безвізові» відносини України з Європейським Союзом в період збройної агресії росії	166
Губицький Л. В., Мельник Г. М.	Заборона на ввезення українського збіжжя до Польщі 2023 року: непорозуміння чи свідомий крок?	170
Бондарук А. В., Ціпошук С. А.	Сучасні угорсько-українські протиріччя	173
Базиліюк М. М., Кулик С. М.	Вплив української діаспори на формування іміджу України в країнах Балтії	176
РОЗДІЛ 4. Європейський Союз: політика, стратегія, розвиток		
Трубій Я. Б.	Вплив Європейського Союзу на міжнародну арену	179
Лабаніч В. М., Балак І. О.	Зовнішня політика Швеції в контексті членства в ЄС	182
Бояр А. О.	Сучасні імперативи торговельної політики Європейського Союзу	184
Бояр А. О., Киричук В. В.	Місце Європейського Союзу у світовій торгівлі	186
Ковальчук І. В., Кицюк І. В.	Досвід Європейського Союзу для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні	190
Бондаренко А. Р.	Позиція країн Бенілюксу щодо інтеграції України в ЄС	192
Vobier A.	Europejska polityka energetyczna w świetle francusko-niemieckiego sporu o energię atomową	196
Пасічник Я. О.	Політика обмежувальних заходів як метод подолання пандемії COVID-19: досвід країн Європи	200
Коцан Р. І.	Безпека кордонів в Європейському Союзі	203

РОЗДІЛ 5. Сучасні тренди міжнародних економічних відносин		
Кухарик В. В.	Історичні аспекти розвитку економічної дипломатії ЄС – Китай	206
Жеребило М. Ф.	Торговельно-економічне протистояння між США та КНР	208
Войціцька І. В., Моренчук А. А.	Економічні трансформації у регіонах світу в умовах глобальної турбулентності	210
Хомич С. В.	Тенденції та перспективи розвитку криптовалют в Україні	213
Шрамко О. С., Кухарик В. В.	Перспективи розвитку ТНК в Україні у післявоєнний період	215
РОЗДІЛ 6. Євро регіональне співробітництво: проблеми та перспективи		
Мандрик І. П.	Проблеми та перспективи розвитку українсько-польського міжрегіонального співробітництва	217
Balak I. O.	Poland Participation in the INTERREG VI Programs as Cohesion Policy Instrument	220
РОЗДІЛ 7. Сучасні проблеми внутрішньої політики та соціально-економічного розвитку держав світу		
Гулай В. В., Гулима В. П.	Ставлення до України та українців крізь призму рейтингів провідних політичних сил Польщі напередодні парламентських виборів 15 жовтня 2023 року	223
Злотко Д. Б.	Соціально-економічні наслідки міграції населення України до Польщі у зв'язку з російсько-українською війною	225
Годорожа М. О.	Міграційна політика Республіки Польща	228
Дячук Н. В., Вознюк Є. В.	Політико-правова система Канади	230
РОЗДІЛ 8. Сучасний стан та проблеми туристичного регіонаознавства		
Патійчук В. О.	Сучасна туристична політика Європейського Союзу	233
Корсун А. О.	Туристичний імідж КНР	236
Панас О. В.	Туристичний бізнес України в умовах війни	238
Маковецька Л. О., Ткачук Н. М., Ціпошук С. А.	Міжнародний досвід використання віртуальних подорожей музеями світу	241
РОЗДІЛ 9. Стратегічні комунікації як інструмент сучасних міжнародних відносин		
Березинський М. С.	Сприяння Європейського Союзу Україні у боротьбі з фейками й дезінформацією РФ	246
Омельчук Т. Е.	Медіасупровід агресії з боку державних телеканалів російської федерації	248
Varanyuk O. S., Vozniuk Ye. V.	Global Impact of Information Weapons	250
Швайдак Ю. Р.	Види та методи інформаційно-психологічних операцій	253
Кобилінський Д. А.	Уплив геополітики на комунікаційні стратегії держав та інтеграційних об'єднань	255

Vozniuk Ye. V.	The Role of Social Media in Modern International Conflicts	258
Моренчук А. А.- молодший	Стратегічні комунікації та публічна дипломатія Японської Держави в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну	261
Міхацький А. О.	Комунікація в соціальних мережах як сучасна медіа-технологія протестів	264
Нетудихата А. Г.	Допомога Європейського Союзу Україні у сфері цивільного захисту	268
Май В. Р.	Кібербезпека в Європейському Союзі	272
Сеник В. С.	Кібератаки як інструмент політики російської федерації	274
Борисюк О. П., Кулик С. М.	Співпраця України та Естонської Республіки у сфері кібербезпеки	276
Матейчук О. В., Вознюк Є. В.	Сучасні маніпулятивні технології	280
Шателюк О. Д.	Відкрита взаємодія як основа VUCA-комунікації	282
Тихомирова Є. Б.	Кліматична грамотність як фактор протидії дезінформації	286
Байрак С. О., Юрченко М. С.	Сутнісні характеристики державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки України	289
РОЗДІЛ 10. Безпека сталого, інклюзивного та смарт розвитку		
Левицький С. О.	Глобалізоване управління відходами з використанням інструментів економіки замкненого циклу	293
Корнелюк О. А.	Роль циркулярної економіки у забезпеченні сталого розвитку	295

РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

8. Тарасовський Ю. Рік «митного безвізу». Мінфін показав результати застосування Україною NCTS. URL: <https://forbes.ua/news/rik-mitnogo-bezvizu-minfin-pokazav-rezultati-zastosuvannya-ukrainoyu-ncts-04102023-16439>.

9. «Транспортний безвіз» із ЄС діятиме до середини 2024 року. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/944660.html>.

10. Угода між Україною та Європейським союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text.

11. Україна залишається одним із найважливіших аграрних експортерів до ЄС – Єврокомісія. URL: [https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3753033-ukraina-zalisaetsa-odnim-iz-najvazlivisih-agrarnih-eksporteriv-do-es-evrokomisia.html#:~:text="](https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3753033-ukraina-zalisaetsa-odnim-iz-najvazlivisih-agrarnih-eksporteriv-do-es-evrokomisia.html#:~:text=)

12. Україна заробила на експорті електрики в 50 разів менше, ніж торік. URL: <https://forbes.ua/money/ukraina-zarobila-na-eksporti-elektriki-v-50-raziv-menshe-nizh-torik-naybilshiy-pributok-u-kompaniy-akhmetova-ale-tse-navit-ne-1-mln-chomu-tak-viyshlo-17102023-16729>.

13. Україна та ЄС продовжили «транспортний безвіз». URL: <https://www.unian.ua/economics /transport/ukrajina-ta-yes-prodovzhili-transportniy-bezviz-12181710.html>.

14. Цифровий безвіз, підтримка бюджету та гранти: Україна та ЄС підписали одразу п'ять угод. URL: <https://delo.ua/politics/ukrayina-ta-jes-pidpisali-odrazu-pyat-ugod-403627/>.

15. Шепелева А. Три країни ЄС ввели свою заборону на ввезення зерна з України. URL: <https://www.dw.com/uk/tri-kraini-es-vveli-nacionalnu-zaboronu-na-import-zerna-z-ukraini/a-66830580>.

Л. В. Губицький – доктор історичних наук, професор кафедри філософії, соціології та політології Державного торговельно-економічного університету

Г. М. Мельник – кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗАБОРОНА НА ВВЕЗЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗБІЖЖЯ ДО ПОЛЬЩІ 2023 РОКУ: НЕПОРОЗУМІННЯ ЧИ СВІДОМИЙ КРОК?

Актуальність дослідження викликана пошуками засобів посилення впливу України на західних сусідів. Мета полягає у визначенні дипломатичної диспозиції України та Польщі стосовно торгівлі та транспортування українського зерна в швидкоплинних реаліях 2023 р.

В умовах виходу Російської Федерації з Чорноморської зернової угоди (липень 2023 р.) загострилася потреба пошуку маршрутів, якими можна було б збувати на світовому ринку продукцію українського агросектору. Уряд офіційного Києва очікував схвальної позиції Польщі у цьому питанні, як це відбувалося протягом 2022 та на початку 2023 р.

На зміну позиції офіційної Варшави вплинули такі чинники: військова загроза, посилення тиску нелегальних мігрантів на польсько-білоруському кордоні, захист власного ринку та парламентські вибори у Польщі в жовтні 2023 р.

Військова загроза пов'язана з фактами потрапляння російських ракет на територію Польщі, порушення польського кордону білоруською авіацією, посилення присутності білоруської та російської армій поблизу кордону Польщі (через проведення військових навчань, які проходять безперервно з 29 квітня 2022 р.) [2], передислокація російської

РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ядерної зброї до Білорусі, постійні заклики російської пропаганди до застосування зброї, у т. ч., ядерної проти Варшави, аж до знищення польської державності. У відповідь на цю загрозу польський уряд здійснив низку адекватних кроків: отримав обіцянку від НАТО, і, зокрема, від США щодо посилення східного флангу через розширення сил швидкого реагування до 300 тис. осіб (Вільнюський саміт НАТО); здійснив закупівлю новітнього озброєння в Південній Кореї, Німеччині, США. Ймовірний сценарій, який змалював М.Печинський, а саме: «Польща могла б зосередитися лише на своїй власній безпеці тут і тепер та перестати допомагати Україні» [3] несе загрозу не лише Україні, а й Польщі, Європі та світу. Відкидати такі сценарії не варто, тому що польські стратеги розглядали і повністю не відкинули можливість протистояння НАТО і РФ.

З метою запобігання нелегальним переходам та провокативним діям мігрантів з країн Азії та Африки через Білорусь 2 жовтня 2022 р. завершено будівництво захисного бар'єру на кордоні Польщі та Білорусі. Країни розділив 187-км паркан, висотою 5,5 м. Огородження зробили зі сталевих панелей заввишки 4,5 м зверху з колючим дротом [7].

Сильна конкуренція на політичному полі, втрата підтримки ПіС серед населення, зростання проєвропейських поглядів серед польських громадян спонукали президента А. Дуду та уряд М. Моравецького до пошуку електоральної ніші, яка б дозволила зберегти контроль над урядом. Ця електоральна ніша знаходилася на межі крайніх поглядів «Конфедерації», а саме захист інтересів польського виробника (насамперед, фермерів), що незадоволені допуском української аграрної продукції на польські ринки.

У порівнянні з 2021 р., в умовах зростання спеки та зниження врожайності на 9%, за 2022 р. в усіх країнах ЄС аграріями було зібрано 270,9 млн т зернових, що на 26,7 млн т менше, ніж у попередньому році [9]. Відповідно українське збіжжя без перепон потрапляло на європейські ринки, у тому числі і на польський. Зокрема, це пояснюється політичним рішенням ЄС про лібералізацію торгівлі з Україною в умовах російського повномасштабного вторгнення протягом періоду з 4 червня 2022 р. по 5 червня 2023 р. За умов скорочення експорту товарів з України у 2022 р. на 35%, українська агропродукція зайняла провідні позиції серед експортних товарів. Більшість надходжень від експорту – 20,9 млрд. дол. США з 44,2 млрд. дол. США забезпечили українські агровиробники [8]. Протягом перших місяців 2023 р. торгівля збіжжям зайняла ще більшу частку в експорті держави. Зокрема, у першому кварталі 2023 р. частка сільськогосподарської продукції в експорті України зросла до 65% [6]. За вказаний період Україна експортувала на 3,2 млрд дол. США зернових культур, що становить 30,7 % загального товарного експорту України. Республіка Польща за підсумками першого кварталу 2023 р. стала країною-лідером для українського експорту (14,6%). Українські експортери у 2022 р. продали товарів у Польщі на суму 6,7 млрд. дол. США (зростання 28,8% у порівнянні із 2021 р.), що становило 15,2% від загальної суми українського експорту [6]. Станом на листопад 2023 р. експорт з України зернових, зернобобових та борошна є на 31% нижчим, ніж був у 2022 р. [4].

Українському уряду доведеться поборотися за польський ринок, оскільки офіційна Варшава згодна лише зберегти транзит українського зерна до третіх країн (обсяг 3,5 млн т щомісяця з весни 2023 р.) [5]. Ситуація ускладнена тим, що ідентичну позицію зайняли Словаччина, Румунія, Болгарія та Угорщина.

Стійкість українського війська та суспільства переконала усіх всередині держави та в інших державах у тому, що Україна – це нова потуга, що здатна протистояти російській армії та відстояти власний суверенітет. Українську державу перестали сприймати лише як жертву агресії, а відновилося ставлення як до конкурента. Зазначена обставина спонукає західних сусідів України сприймати ситуацію, як таку, що українська влада тепер уже зобов'язана надавати союзникам якщо не матеріальний еквівалент вдячності, то принаймні політичний, як наприклад, просування у справі ексгумації жертв Волинської трагедії. Польський дослідник Л. Адамський певен, що «у Польщі минув стан початкового емоційного шоку, викликаний російською агресією, воєнними злочинами та геноцидною

РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

риторикою» [1]. На нашу думку, усі союзники України і насамперед Польща мають право стверджувати, що «Київ не повинен думати, що польська допомога дана раз і назавжди та буде діяти безумовно» [3].

Отже, маємо справу із свідомим кроком для захисту польських фермерів в конкурентній боротьбі з виробниками українського збіжжя. А бажання офіційного Києва сприймати закриття ринку стратегічного партнера як непорозуміння є зайвим підтвердженням завищених очікувань до союзників, що також бачать загрозу української агропродукції, яка незабаром стане ще більшим конкурентом для польської після здобуття Україною статусу члена ЄС.

Джерела та література

1. Адамський Л. Яких відносин із союзником прагне Київ? Погляд із Варшави на конфлікт з Україною. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/08/18/7167800/>.
2. Албул С. У Білорусі знову продовжили військові навчання. URL: https://lb.ua/society/2023/04/07/551273_bilorusi_znovu_prodozhili.html.
3. Дружба з «перекосами»: яких змін чекає Польща у відносинах з Україною. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/08/22/7167934/>.
4. Кузьменко Ю. Експорт зерна з України за рік упав на понад 30%. URL: <https://suspilne.media/610695-eksport-zerna-z-ukraini-za-rik-upav-na-ponad-30/>.
5. Непорозуміння щодо зерна не вплине на підтримку Польщею України – радник глави МЗС. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3763737-neverozuminna-sodo-zerna-ne-vpline-na-pidtrimku-polseu-ukraini-radnik-glavi-mzs.html>.
6. Підсумки зовнішньої торгівлі товарами України у I кварталі 2023 року. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pidsumky-zovnishnoyi-torhivli-tovaramy-ukrayiny-u-i-kvarta>.
7. Собенко Н. Польща добудувала стіну на кордоні з Білоруссю. Суспільне. Новини. 02.09.2022. URL: <https://suspilne.media/287715-polsa-dobuduvala-stinu-na-kordoni-z-bilorussu/>.
8. Forbes визначив найбільших експортерів воєнного року – 50 компаній, які дали змогу вистояти українській економіці у 2022 році. URL: <https://forbes.ua/ratings/50-naybilshikh-eksporteriv-ukraini-2022-02032023-12098>.
9. Sharp decline in cereal production in 2022. URL: <https://europa.eu/!tJrTj6>.

